

бути економічно ефективним. Попит на сировину взагалі і на біодизель зокрема дедалі збільшується. Україна належить до енергодефіцитних країн, тому задля підвищення рівня економічної і екологічної безпеки і зменшення залежності національної економіки від імпорту нафтопродуктів, розвиток даної галузі має чи не вирішальне значення.

Для досягнення позитивних результатів необхідно вирішувати масу завдань. Це і питання щодо розширення посівних площ вирощування ріпаку, і впровадження відпрацьованих технологій вирощування ріпаку, і будівництво заводів для виробництва біопалива, і ще багато інших питань. Та їх неможливо вирішити без державної підтримки, без заохочення та стимулювання сільгоспвиробників, без наявності реальних інвесторів, без фінансування наукових досліджень та розробки стандартів.

Література.

1. Офіційний сайт Держкомстату – <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Кириленко І.Г. Формування ринку українського біопалива: передумови, перспективи, стратегія / І.Г. Кириленко, В.В. Дем'янчук, Б.В. Андрющенко // Економіка АПК. – 2010. - №4. – С.62-66.
3. Шпичак О.М. Економічні проблеми виробництва біопалива та продовольча безпека України / О.М. Шпичак // Економіка АПК. – 2009. - №8. – С.11-19.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ РИНКОВОГО ТИПУ

БЕРЕЗІВСЬКА О.Я.

За організаційно-економічною будовою і механізмом функціонування господарські структури достатньо складні та різноманітні. В основі форм господарювання лежать наслідки суспільного поділу праці, тобто концентрація окремих галузей на певній території. Таке розміщення виробництва повинно гарантувати товаровиробнику максимальну економічну та соціальну ефективність при збереженні природного середовища. Раціональне розміщення виробництва повинно сприяти постійному відтворенню виробничих ресурсів, підвищенню родючості ґрунтів тощо.

Доречно зауважити, що процес формування та утворення нових

організаційно-правових структур у сільському господарстві відбувався без врахування розмірів господарств, розташування їх об'єктів на території, чисельності працівників, обсягів виробництва та реалізації продукції, складу галузей та підрозділів. А це означає, що не одержав погодженого розвитку зв'язок між організаційно-правовими і організаційно-економічними принципами створення раціональних типів підприємств, а звідси, багато сільськогосподарських підприємств за своїм правовим статусом більшою мірою відповідають структурам малого і середнього підприємництва.

Сучасна аграрна політика направлена на корінні зміни суспільних відносин на селі відповідно до нової законодавчої бази про землю, власність, оренду і різні форми господарювання, а її важливим положенням є утворення різних форм господарювання, вибір яких визначається власниками землі та майна.

Проявилась чітка тенденція зменшення посівних площ, кількості поголів'я, розмірів господарств за площею сільськогосподарських угідь, збільшення чисельності підприємств, які із-за недостатніх розмірів обмежують використання засобів механізації, раціональних форм організації праці та виробництва. Поміж тим багаточисельними дослідженнями економістів-аграрників доведено доцільність формування великого виробництва.

Для більшості малих і середніх господарств гостро стоїть проблема досягнення оптимального рівня концентрації виробництва, що дає можливість застосування та ефективного використання передової техніки та прогресивних технологій виробництва, а це під силу великим господарствам. Тому, подальше трансформування аграрних підприємств повинно бути направлене на оптимізацію як їх розмірів, так і поєднання, адже через організаційні форми будуть використовуватись праця, земля і капітал, які належать власникам. Досвід розвитку сільського господарства розвинутих країн світу свідчить про дію об'єктивної закономірності переваги великого господарства над дрібними. Великі сільськогосподарські підприємства, як правило, працюють більш ефективно і є конкурентоспроможними. В сільськогосподарських підприємствах при раціональному рівні концентрації виробництва значно успішніше можна вирішувати соціальні проблеми колективів.

Формування великотоварних господарств у сучасних умовах має свої особливості, пов'язані, перш за все, з тим, що земля та інші засоби виробництва знаходяться в приватній власності. Ось чому організаційні основи існуючих аграрних формувань повинні

ґрунтуватись, насамперед, на посиленні заінтересованості власників у сумісній діяльності на принципах колективних форм організації праці.

Концентрація сільськогосподарського виробництва це зосередження землі, засобів виробництва, робочої сили й обсягу виробництва продукції на одних і тих же підприємствах, що зумовлює збільшення їх розмірів. Отже, показники розміру аграрних підприємств водночас розглядаються як показники концентрації сільськогосподарського виробництва. Такими основними показниками є: площа сільськогосподарських угідь підприємства, включаючи й орендовану землю; авансований капітал підприємства, взятий разом з орендованим майном; середньооблікова чисельність працівників в еквіваленті повної зайнятості; обсяг виробництва і продажу сільськогосподарської продукції.

Звичайно просте збільшення масштабів виробництва не завжди забезпечує підвищення ефективності виробництва. Це можливо за умови, що кількість призводить до появи нової, вищої якості. Зростання масштабів виробництва повинно супроводжуватись поліпшенням технологій виробництва, вдосконалення форм внутрішньогосподарської організації праці, більш ефективним використанням виробничих потужностей і робочої сили. Проте підвищення рівня концентрації виробництва позитивно впливає на економіку лише до певної межі, перехід за яку призводить до зниження ефективності. В надмірно великих підприємствах ускладнюється процес управління виробництвом, зростають транспортні витрати, погіршується контроль за якістю виконання робіт і дотримання технологій. Протидіючим чинником надмірної концентрації є і екологічні вимоги. Тому важливим є досягнення оптимального рівня концентрації виробництва, обґрунтування раціональних (оптимальних) розмірів аграрних підприємств різної спеціалізації з урахуванням їх юридичного статусу і зональних особливостей.

Отже, навіть при одночасному збільшенні й удосконаленні всіх чинників виробництва та їх ефективній комбінації питання про переваги великого виробництва слід вирішувати в межах раціональних масштабів підприємств, мається на увазі оптимальний рівень концентрації виробництва. Підприємство з оптимальним рівнем концентрації виробництва (за рівних інших умов) може функціонувати рентабельніше і буде конкурентоспроможним. Але також необхідно враховувати і мінімальний поріг концентрації виробництва, нижче якого підприємство буде нерентабельним

внаслідок невеликих його масштабів. Тобто, укрупнення виробництва, рівень його концентрації має мінімальну, оптимальну й максимальну межі. Нижче мінімальної межі господарство може бути нерентабельним саме через невеликі розміри. Оптимальний рівень концентрації сільськогосподарського виробництва (за інших рівних умов) забезпечує мінімальну собівартість одиниці продукції.

Отже, у сільському господарстві на базі нової техніки і технологій, виведення продуктивніших порід тварин і сортів сільськогосподарських культур постійно відбувається концентрація виробництва. Наслідком укрупнення виробництва у сільському господарстві є скорочення кількості господарств при одночасному збільшенні рівня концентрації виробництва, насамперед на великих підприємствах. Очевидно, що у найзагальнішому вигляді концентрацію виробництва і слід визначати як процес зосередження виробництва на великих підприємствах й одночасне зменшення їх кількості у тій або іншій галузі виробництва. Концентрація виробництва зумовлена насамперед науково-технічним прогресом і впровадженням його досягнень у виробництво. Розміри існуючих господарств з часом не дають змоги рентабельно вести виробництво, тому виникає потреба його розширення на новій техніко-технологічній та організаційній основі, посилення концентрації виробництва також ринковою конкуренцією. Саме вона призводить, з одного боку, до банкрутства багатьох підприємств і примусового їх поглинання великими, а з другого – спонукає товаровиробників до добровільного об'єднання.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ

ГЕЛЕТА О.С., * АСИСТЕНТ,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Аграрний сектор є осередком сировини як для легкої, харчової, текстильної промисловості, так і частково для паливно-енергетичного комплексу України. Швидкий розвиток транспорту обумовлює потребу пошуку альтернативних видів палива та сировини для його виробництва.

---

* Науковий керівник – Мазнев Г.Є., професор